

Володченко Ж. М.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя (м. Ніжин, Україна)

Кондратьєв І. М.,

кандидат філософських наук, професор кафедри філософії права та юридичної логіки
Національна Академія Внутрішніх Справ України (м. Київ, Україна)

ОСНОВНІ ФІЛОСОФСЬКО-СВИТОГЛЯДНІ ПРИНЦИПИ І СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ

Будь-яка професія легітимізується у суспільстві через корисність, затребуваність і необхідність її для суспільства. Професійна діяльність націлена за своєю суттю на покращення і полегшення життя людей у спільноті. Суспільство динамічне, перебуває в процесі постійних змін. Кожне нове покоління висуває нові запити і вимоги до професійної діяльності. На динаміку змін у суспільстві істотно впливає врахування (не врахування) особистісних задатків соціалізованих людей, при їх професійній орієнтації, можливості набуття ними професійних компетентностей, відповідно до особистих схильностей та уподобань. Чим повніше ця здатність реалізується, тим швидше відбуваються суспільні перетворення і формуються нові запити щодо оптимізації різних сфер професійної діяльності.

Професіоналізм як властивість і вимога до професійної діяльності закріплюється у відповідних нормативних (при потребі – нормативно-правових) актах, є метою спеціалізованого навчання, основною для визначення вимог до суб'єктів, що здійснюють і та ін. Чим складніша суспільна організація, тим більш розгалуженою є система професійної діяльності і професійної зайнятості різних соціальних груп. В процесі розвитку людства змінюється не тільки кількість професій, але їх склад, співвідношення. У наш час з'являються нові професії і зникають старі, стираються межі між багатьма з них, а деякі, навпаки, постійно діляться, дробляться, розгалуджуються.

У будь-якій професійній діяльності відбувається поєднання її цементуючої основи, що виступає ідейним підґрунтям професії як такої (трудова мораль) та зовнішніх суспільно значимих орієнтирів – викликів і вимог сьогодення, фіксованих зазвичай у суспільній ідеології і політиці(професійна етика). **Трудова мораль** - формується всередині трудового колективу: це фіксовані (корпоративна етика) і неписані норми, традиції правил поведінки і взаємовідносин у трудовому колективі. Поняття " етичний " утворено на основі слова "етос", що означало звичне місце перебування, а потім вже. просто звички. характер, темперамент, звичай.

Одне з основних відмінностей моралі від інших форм суспільної свідомості полягає в тому, що її норми не є суворо обов'язковими і надають право широкого вибору , санкціонуються винятково силою впливу суспільної думки. Але, щодо вимог, які висуваються зокрема до працівників юридичної сфери, ці умови виявляються в багатьох випадках недостатніми, і етичні норми здобувають тут виключно обов'язкового характеру і забезпечуються адміністративними санкціями.

Професійна етика - формується ззовні суспільством як запит, очікування і визначення меж професійної діяльності і професійної компетенції; це етичні вимоги, що містяться в правових нормах, прийнятих добровільно представниками будь-якої професії, галузі, громадського об'єднання й обов'язкові для виконання особами, що є членами професійного, галузевого чи іншого локального об'єднання, що прийняла цей документ. Невиконання цих правил може мати юридичні наслідки(звільнення з посади, відсторонення від справи).

Що стосується нашого предмету дослідження, про специфіку професійної етики слід зауважити що: детальна регламентація на рівні нормативно-законодавчої сфери діяльності широкого профілю спеціалістів має і практичну, і ідейно-етичну складову, від дотримання яких, знання та вміння застосовувати набуті знання на практиці залежить професіоналізм діяльності юриста. Виходячи з цього, ми стверджуємо в основі багатьох різновидів професійної етики в тому числі юридичної, соціальної знаходяться праці класифікатора

Античної філософської думки Аристотеля, який в основних своїх роботах "Никоманова етика", "Евмедова етика", "Велика етика" визначив мораль як форму суспільної свідомості, тип світогляду, спосіб духовно-практичного освоєння дійсності.

Отже, **професійна етика** - це галузь етичної науки, що вивчає систему моральних норм і принципів, які діють у специфічних умовах взаємовідносин людей у сфері визначеної професії; ця специфічна дія як загально-етичних норм, так і особливих норм професійної моралі, що вносять аналітико-рекомендаційний характер, виникають у даній професійній групі. В свою чергу, наприклад, юридична етика на наш погляд, це теорія про етику, що досліджує роль і значення моральних принципів у сфері досудового розслідування, судового провадження, здійснення правосуддя і правоохоронної діяльності.

У сфері досліджень професійної етики вважалося, що на професійну діяльність спеціалістів широкого профілю мають вплив, тільки позитивні морально-етичні норми, стандарти, ідеали (обов'язок, совість, справедливість, честь, чесність, гуманність) які вважаються висхідними від загально-філософської категорії «Добро». При цьому дослідниками в сфері теорії моралі не потрібно забувати, що існують і інші форми, нормативи, ідеали, норми (негативної моралі) на які в сьогоденні орієнтуються певні прошарки населення. Тому, наприклад, професійна етика юриста, соціального працівника принципово відрізняється від етики абсолютної більшості інших професій (виключення складають ЗСУ України, ДСНС, спеціалізовані державні органи, фахівці деяких інших професій, що працюють в умовах чи то ризику, чи то пов'язаних зі здоров'ям і життям людей).

Існуючі відкриті проблеми моралі, які досліджує професійна етика, характеризуються такими ознаками:

- вони пов'язані з легальними і публічними сферами життя суспільства, які піддаються раціональному регулюванню і соціальному контролю; сама їх наявність як проблем, що притягує до себе громадську думку, свідчить про підвищені моральні вимоги, які пред'являються до офіційно санкціонованої, інституційно оформленої діяльності;

- осмислення відкритих моральних проблем не зводиться до вироблення певної моральної позиції, а вимагає також спеціальних знань; моральний вибір тут співпадає з професійною бездоганністю рішення;

- відкриті проблеми - це такі відхилення від моральних вимог, які претендують на моральний статус; їх можна охарактеризувати як виняток із правил, як підтвердження правила; йдеться про такі виняткові ситуації, коли найкращим способом наслідування норми є відступ від неї;

- відкриті проблеми моралі, хоч і мають казуальний характер, однак не вирішуються за допомогою казуального методу; вони відкриті не тому, що знайдено рішення, а тому, що не мають його; це-прикладні і в тому розумінні одиничні проблеми, а розуміння одиничного не може мати логічно зобов'язуючих формул; тут істотно важлива не тільки бездоганність самого рішення, скільки бездоганність його прийняття.

Із зазначеного вище, співвідношення загальної теорії моралі та теорії етики(в тому числі юридичної етики) це є діалектика загального, особливого, індивідуального в специфічній діяльності ціннісно - орієнтованих суб'єктів соціального життя суспільства. При цьому основними філософсько-світоглядними (теоретичними основами) професійної етики є:

- принциповість, мужність, безкомпромісність, самовідданість у боротьбі зі злочинністю, об'єктивність і неупередженість під час прийняття рішень;

- бездоганність особистої поведінки на відповідальних посадах, у побуті, чесність, непідкупність, турбота про професійну честь, суспільну репутацію працівника;

- свідомо дисципліна, ретельність та ініціатива, професійна солідарність, підтримка, сміливість, морально-психологічна готовність до дій у складних ситуаціях, здатність до розумового ризику в екстремальних умовах;

- постійне удосконалювання професійної майстерності, знань в області службової етики, етикету і такту, підвищення загальної культури, розширення світогляду, творче засвоєння необхідного для служби вітчизняного і закордонного досвіду.

Список використаних джерел

1. Аболіна Т. Г., Васильєва І. В., Єрмоленко А. М. та ін. Теоретичні проблеми сучасної етики: навч. посіб. для студ. ВНЗ. 2-ге переробл та доповн. Київ: ВД "Авіцена", 2013.
2. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика: Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 252 с.
3. Етика: Навч. посіб./За ред. проф. В. О. Лозового. К. 2004. 180 с.
4. Лозовий В. О., Петришин О. В. Професійна етика юриста / Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого. Х.: Право, 2008. 317 с.
5. Рудакевич М. Професійна етика державних службовців: Теорія і практика в умовах демократизації державного управління. – Тернопіль. 2007. 190 с.

Євдокимова І. А.,

кандидат соціологічних наук, доцент,

в.о. завідувача кафедри соціології управління та соціальної роботи

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (м. Харків, Україна)

Горбунова-Рубан С. О.,

кандидат соціологічних наук, доцент,

професор кафедри соціології управління та соціальної роботи

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (м. Харків, Україна)

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Трансформаційні процеси, що мають місце в усіх сферах українського суспільства протягом останніх десятиліть, стимулюють народження нових характеристик у соціальних відносинах та виникнення різних соціальних наслідків, потребують відповідної діяльності щодо мінімізації негативних впливів, які вони можуть мати для соціальних суб'єктів у суспільстві. До провідних видів діяльності, які орієнтовані на регулювання цих процесів, традиційно відносять соціальну політику та соціальну роботу. Слід також додати, що нова реальність вимагає й розвитку нових теоретико-методологічних підходів до аналізу власне соціальної політики та соціальної роботи, які також знаходяться під впливом трансформаційних процесів.

Аналізуючи соціальну політику слід відзначити, що її варто розглядати в трьох аспектах: як практичну діяльність, як науку та як навчальну дисципліну. Як практична діяльність соціальна політика може бути визначена як діяльність держави, а також інших суб'єктів суспільства, яка спрямована на забезпечення оптимального функціонування та розвитку соціальної сфери та вирішення соціальних проблем. Отже, в сучасному суспільстві соціальна політика вже не пов'язана тільки з діяльністю держави, адже інші суб'єкти (громадські організації, бізнес-організації, міжнародні організації тощо) також відіграють важливу роль у вирішенні соціальних проблем. По-друге, об'єктом соціальної уваги, тобто тим, на що спрямована діяльність суб'єктів соціальної політики є соціальна сфера суспільства. Відповідно, соціальна політика не ототожнюється з суспільною (публічною) політикою, а пропонується більш вузький погляд на неї – як таку, яка здійснюється лише в одній зі сфер суспільного життя – в соціальній сфері. Нарешті, предметом соціальної політики, або фокусом безпосередньої уваги та зусиль з боку суб'єктів соціальної політики – є соціальні проблеми. До загальних особливостей соціальної політики як практичної діяльності відносять її цілераціональний та системний характер, формальну фіксацію в документах і заявах та ін.

Як і будь-яка інша діяльність, соціальна політика на певному етапі свого розвитку стає предметом наукового аналізу, результатом якого є знання, яке належить до сфери науки. Таким чином, соціальна політика існує не лише як практична діяльність, але й як наука.